

Bańdo, Adam

Problematyka prasoznawcza na V Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej "Książki, czasopisma, biblioteki Krakowa i Lwowa XIX-XX wieku"

Rocznik Historii Prasy Polskiej 3/1(5), 167-171

2000

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Adam
BAŃDO

**Problematyka prasoznawcza
na V Ogólnopolskiej Konferencji
Naukowej: „Książki, czasopisma,
biblioteki Krakowa i Lwowa
XIX-XX wieku”**

**Issues of Press Research at the 5th National
Academic Conference: “Books, Periodicals,
Libraries in Cracow and Lviv
in the 19th and 20th centuries”**

Dwa lata temu w pierwszym tomie (z. 1/2) Rocznika Historii Prasy Polskiej relacjonowałem przebieg obrad IV Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej: „Książki, czasopisma, biblioteki Krakowa i Lwowa XIX-XX wieku”, zorganizowanej przez Katedrę Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej WSP w Krakowie. Nawiązując do tradycji lat poprzednich, również i w tym roku odbyło się kolejne — piąte już spotkanie poświęcone problematyce dziejów książki, bibliotek, czasopiśmiennictwa i kultury literackiej na obszarze historycznej Galicji. Obrady odbywały się w szczególnym okresie dla organizatorów konferencji — w niespełna miesiąc od przekształcenia uczelni w Akademię Pedagogiczną i w kilka miesięcy po podniesieniu katedry do rangi Instytutu Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej. Konferencja spotkała się z ogromnym zainteresowaniem środowiska naukowego. Chęć wzięcia udziału w jej obradach wyraziły 64 osoby. Reprezentowały one ośrodki akademickie i biblioteki naukowe z Krakowa, Warszawy, Wrocławia, Łodzi, Lublina, Katowic, Torunia, Bydgoszczy, Kielc, Opola, Rzeszowa i Zielonej Góry. Wśród uczestników znaleźli się również goście ze Lwowa. W trakcie dwudniowego spotkania (3-4 listopada 1999 r.) wygłoszono 45 referatów i 11 komunikatów.

Konferencje otworzył rektor Akademii Pedagogicznej w Krakowie prof. zw. dr hab. Michał Śliwa. Obradom plenarnym przewodniczył

prof. zw. dr hab. Jerzy Jarowiecki, kierownik Instytutu Bibliotekoznawstwa i Informatyki Naukowej AP w Krakowie. W tej części spotkania większość wystąpień poświęcona była zagadnieniom książki i bibliotek. Wśród głosów dotyczących problematyki prasoznawczej znalazły się wystąpienia prof. Leszka Kuberskiego z Uniwersytetu Opolskiego nt: „»Nędza Galicji« Stanisława Szczepanowskiego i jej odbicie w ówczesnej prasie polskiej”, dr Grażyny Wrony (Akademia Pedagogiczna w Krakowie) pt. „Krakowskie i lwowskie czasopisma z grupy nauk ścisłych w latach 1918–1939”, oraz referat dra Sylwestra Dzikiego nt: „Dzienniki »dużego miasteczka« i »małej stolicy« na początku XX wieku”. Wspomniane wystąpienia, zwłaszcza referat dr Grażyny Wrony, spotkały się z wielkim zainteresowaniem uczestników konferencji, czego dowodem była ożywiona dyskusja kończąca część plenarną.

Po przerwie obrady kontynuowano w dwóch zespołach: w sekcji Książka i biblioteka, której przewodniczyła prof. Maria Konopka oraz w sekcji Czasopiśmiennictwo i kultura literacka, pod kierownictwem prof. Krzysztofa Woźniakowskiego. W zespole poświęconym problematyce czasopiśmienniczej zaprezentowano dwa komunikaty i siedem referatów. Komunikaty wygłosiły prof. Grażyna Gzella z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu i dr Małgorzata Derkacz (Uniwersytet Wrocławski). Wystąpienie Grażyny Gzelli dotyczyło „Dzwonka” — lwowskiego „pisma dla ludu” (1859–1869), wydawanego nakładem Edwar-da Winiarza. Referująca podkreśliła znaczenie periodyku, który m.in. kształtował świadomość narodową chłopów, wzbogacał w wiedzę o zagadnieniach gospodarczych i szerzył kult poszanowania pracy. Małgorzata Derkacz omówiła typy informacji o książce w krakowskim czasopiśmie „Przegląd Polski” wydawanym w latach 1866–1914.

Wśród referatów wygłoszonych w pierwszym dniu obrad znalazły się wystąpienia dr hab. Zofii Sokół reprezentującej Bibliotekę Główną WSP w Rzeszowie, dr Bożeny Pietrzyk z Akademii Pedagogicznej w Krakowie, mgr. Grzegorza P. Bąbiaka (Uniwersytet Warszawski), prof. Henryki Kramarz (Akademia Pedagogiczna w Krakowie) oraz dr. Kazimierza Karolczaka i dr. Jana Bujaka (obaj reprezentujący Akademię Pedagogiczną w Krakowie).

Wystąpienie Zofii Sokół poświęcone było życiu i działalności wydawniczej lwowskiego krawca, mecenasa kultury, redaktora i wydawcy „Dziennika Mód Paryskich” Tomasza Kulczyckiego (1840–1849). Bożena Pietrzyk przedstawiła referat nt.: „Kraków w twórczości Antoniny Domańskiej”. Setna rocznica ogłoszenia w krakowskim „Życiu” słynne-

go manifestu Confiteor autorstwa Stanisława Przybosa stała się pretekstem wystąpienia Grzegorza P. Bąbiaka, który w swym referacie dokonał analizy porównawczej dwóch czołowych periodyków polskiego modernizmu, krakowskiego „Życia” i warszawskiej „Chimery”. Henryka Kramarz przedstawiła genezę radykalizmu krakowskiej „Gazety Szkolnej” (1902–1913) w krytyce galicyjskiej oświaty ludowej. Następny prelegent Kazimierz Karolczak scharakteryzował zagraniczne biura informacyjno-prasowe Lwowskiej Rady Narodowej, działające w latach 1907–1914. Pierwszy dzień obrad zakończyło wystąpienie Jana Bujaka na temat roli książki, czasopisma i czytelnicy w życiu Polaków na Bukowinie w XIX i XX wieku.

Drugi dzień konferencji w sekcji Czasopiśmiennictwo i kultura literacka zainaugurował referat dr. Czesława Michalskiego (Akademia Pedagogiczna w Krakowie) poświęcony prasie sportowej Lwowa. Dwa następne wystąpienia, mgr. Adama Bańdo i mgr. Ewy Bogdanowskiej-Spuły (oboje reprezentowali Akademię Pedagogiczną w Krakowie), dotyczyły koncernu „Ilustrowany Kurier Codzienny”. Adam Bańdo przedstawił historię przeobrażenia wydawnictwa jednego tytułu w najpotężniejszy koncern prasowy Drugiej Rzeczypospolitej. Referat Ewy Bogdanowskiej-Spuły scharakteryzował krąg współpracowników Mariana Dąbrowskiego, właściciela tego prasowego imperium. Referaty te wzajemnie się uzupełniały i tworzyły interesującą całość. Obrazowały fenomen wydawniczy „Ikaca” wśród innych koncernów prasowych w 20-leciu międzywojennym.

W prezentowanych wystąpieniach dominowały teksty o charakterze monograficznym. Do takich należał komunikat mgr. Michała Rogoża z Akademii Pedagogicznej w Krakowie, na temat „Filomaty”. Autor przedstawił zawartość treściową pisma, dokonując analizy prasoznawczej tego tytułu, co pozwoliło mu na zakwalifikowanie periodyku do grupy czasopism popularnonaukowych, przeznaczonych dla młodzieży. Podobną metodologię zaprezentowała mgr. Maria Studnicka-Gizbert (Biblioteka Główna AWF w Krakowie), przedstawiając referat poświęcony „Aurze” (1973–1999), miesięcznikowi z zakresu ochrony środowiska. Monograficzne ujęcie miało również wystąpienie następnie prelegenta prof. Jerzego Jarowieckiego (Akademia Pedagogiczna w Krakowie). Jerzy Jarowiecki od wielu lat konsekwentnie zajmuje się prasą konspiracyjną, opublikował też wiele prac z tego zakresu, w tym: „Konspiracyjna prasa w Krakowie w latach okupacji hitlerowskiej 1939–1945” (Kraków 1980 r.). Tym razem profesor Jarowiecki

poddał gruntownej analizie prasoznawczej 854 wypowiedzi z zachowanych egzemplarzy „Przeglądu Polskiego” i jego młodzieżowego dodatku „Legionu”.

Kolejny referat, mgr. Jacka Lachendro (III Gimnazjum w Brzeszczach) miał charakter przeglądowy. Autor zaprezentował wyniki swoich dociekań nad historią prasy województwa krakowskiego w okresie międzywojennym. W interesującym wystąpieniu scharakteryzował kilkanaście tytułów prasowych o różnorodnej tematyce, pochodzących z krakowskiej prowincji (prasa sublokalna). Wśród nich znalazły się takie pisma jak: „Zew Gór”, „Giewont”, „Lot”, „Czartak”, „Nowa Wieś” (cd. „Wieś jej Pieśń”), „Homo Dei”, „Hosanna”, „Hasło Ogrodniczorołnicze”, „Echo Chełmka” i „Gronie”. Przeglądowy charakter miał również tekst prof. Józefa Szockiego (Akademia Pedagogiczna w Krakowie), na temat czasopism gromadzonych i będących przedmiotem zainteresowania Józefa Szujskiego. Autor poddał analizie 31 tytułów czasopism z prywatnych zbiorów Szujskiego, dokonał ich typologii pod względem tematycznym i topograficznym.

Z dużym zainteresowaniem i z licznymi komentarzami spotkało się wystąpienie dr. Jerzego Seniowa na temat problemu mniejszości narodowych w ideologii lwowskich czasopism konspiracyjnych Narodowej Demokracji (1939–1945). Autor przedstawił stanowisko endecji, jego skrajną ewolucję wobec mniejszości narodowych, zwłaszcza żydowskiej, w okresie okupacji hitlerowskiej i sowieckiej. Referat oparty był na materiałach publikowanych na łamach takich pism jak m.in.: „Słowo Polskie”, „Naród Polski”, „Orlęta”, „Wychowanie Narodu”, „Walka”, „Szaniec Kresowy” i inne.

Inny charakter i ujęcie badawcze miało wystąpienie mgr. Władysława Kolasy (Akademia Pedagogiczna w Krakowie). Jego referat dotyczył „Tygodnika Powszechnego”, a właściwie jego oblicza społeczno-politycznego w latach transformacji ustrojowej (1989–1999). Posługując się analizą tekstu i badaniami statystycznymi, autor próbował scharakteryzować rolę i orientację periodyku w kształtowaniu się nowego ładu politycznego.

Odrębną grupę stanowiły trzy referaty z zakresu kultury literackiej. Reprezentowały ją błyskotliwe wystąpienie dr. Jerzego S. Ossowskiego (Akademia Pedagogiczna w Krakowie), na temat satyry Gałczyńskiego w prasie krakowskiej lat trzydziestych, tekst dr. Henryka Czubały (również z Akademii Pedagogicznej w Krakowie), o strategiach krytycznoliterackich „NaGłosu” oraz komunikat mgr. Małgorzaty

Ptasińskiej z WSP w Kielcach, poświęcony udziałowi profesorów J. Kleinera i H. Rostworowskiego w pracach Polskiej Akademii Literatury. Referat Henryka Czubały zawierał analizę treści artykułów krytycznoliterackich publikowanych na łamach „NaGłosu”, która pozwoliła na dokonanie charakterystyki strategii i stosowanych przez to pismo zabiegów krytycznoliterackich.

Obrady w sekcji Czasopiśmiennictwo i kultura literacka, zamknął referat mgr. Stanisława Skórki (Akademia Pedagogiczna w Krakowie), dotyczący informacji o lwowskiej prasie, książce i bibliotece w Internecie. Odmienność tego wystąpienia zawierała się w formie prezentacji i aktualności treści.

Po ożywionej dyskusji dotyczącej wystąpień prelegentów nastąpiło wznowienie obrad plenarnych. W ich trakcie wygłoszono tylko jeden referat, który częściowo dotykał zagadnień prasoznawczych. Mam tu na myśli tekst prof. Romana Nowackiego z Uniwersytetu Opolskiego nt.: „Książki i czasopisma Towarzystwa dla Popierania Nauki Polskiej we Lwowie”.

W godzinach wieczornych, gospodarz spotkania profesor Jerzy Jarowiecki, dziękując wszystkim uczestnikom obrad ogłosił zamknięcie konferencji. Wzorem lat ubiegłych planuje się wydanie materiałów konferencyjnych w Wydawnictwie Naukowym Akademii Pedagogicznej w Krakowie. Dotąd opublikowano 4 tomy z poprzednich edycji konferencji.